

RÄDS INTE DET DIGITALA BIBLIOTEKET -

Digitalisering av information omfattar flera olika aspekter. En sådan aspekt, som flera tänkare har lyft fram, är den digitala teknikens principiella möjlighet att anonymisera olika typer av information. Olika mediers materiella modaliteter kan suddas ut. Principen för det digitala formspråket är att allting omvandlas till ettor och nollor, oavsett om den binära koden representerar alfabetisk text, ljudvågor eller rörliga bilder.

I realiteten skulle en total anonymisering förstås vara helt opraktisk. För att kunna koda ett medium till ettor och nollor måste någon princip för kodning finnas. På samma sätt måste ettor och nollor avkodas enligt någon princip för att ettorna och nollorna ska återfå innehåll och mening. Detta gör att de binära talen alltid måste förstås i sitt sammanhang och att de därför inte kan vara helt anonyma.

Men digitaliseringens princip möjliggör nya egenskaper, nya former av kombinationer och sammangående. Det beskrivs ibland i termer av konvergens, ibland i andra termer. Medieforskaren Lev Manovich beskriver digitala mediers egenskaper enligt fem principer: De utgör (1) en *Numerisk representation* vilket innebär att de kan beskrivas matematiskt och manipuleras med hjälp av algoritmer. Som separata medieobjekt kan de vidare ingå i, och uppgå i, varandra utan att förlora sina separata identiteter. De är således (2) *Modulära* objekt. Dessa två egenskaper – Numerisk representation och Modularitet – skapar även förutsättningar för (3) *Automation* vid skapande och manipulation av, samt åtkomst till, medierna.

Vidare kan medierna förekomma i ett obegränsat antal versioner. Objekten är inte fixerade utan har en hög grad av (4) *Variabilitet*. Mediernas status blir därmed "flytande" (liquid).

Slutligen menar Manovich att de två distinkta lagren av representationer – det digitala datorbehandlade binära och det mänskligt kulturellt innehållsliga influerar varandra. Datorers ontologi, epistemologi och pragmatik påverkar de kulturella aspekterna av (nya) digitala medier vad gäller deras organisation och genrehåll samtidigt som människans sätt att skapa modeller av sin värld

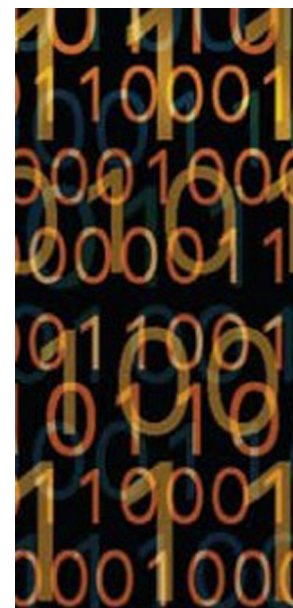
influerar hur datorer kan representera detta. Manovich kallar denna ömsesidiga influens (5) *Transcoding*.

I den mån vi accepterar Manovich sätt att beskriva de digitala mediernas särdrag blir konsekvenserna för bibliotek och andra verksamheter uppenbara och är i flera avseenden redan välkända. Biblioteken hanterar digitala medier och informationsresurser som till sin karaktär är allt mer "flytande", variabla och oändliga. Mängden information växer ständigt och så även antalet abstrakta system (nätverk, databaser mm) som är tänkta att hantera dessa mängder information. Traditionella modeller för vad bibliotek är eller hur de bör vara organiserade förändras i en process där de digitala representationernas organisering, deras pragmatik och egenskaper har sin tydliga påverkan på våra modeller för hur verksamheter behöver organiseras (det vill säga "Transcoding").

Vi rör oss här i trakter där förledet "post-" kan ligga nära till hands för att beskriva fenomenen. De digitala mediernas estetiska uttryck förtjänar i många fall den postmoderna etiketten. Men inte alla samhällstänkare är redo att acceptera motsvarande benämning för samhällets institutionella utveckling.

Sociologen Anthony Giddens har istället valt att tala om senmodernitet och beskriver hur ett antal *urbäddningsmekanismer* verkar. Globala kultur- och informationsmiljöer innebär en "de-placering" av individers traditionellt sett lokalt baserade relationer. En mångfald abstrakta system såsom allehanda informationsteknologier bidrar i den processen. De abstrakta systemen innebär också opersonliga relationer mellan individer och de tekniska systemen själva.

Detta är ingen ensidigt dystopisk utveckling. De-placeringen innebär ett komplext förhållande mellan förtrogenhet och främlingskap där informationsteknik kan skapa möjligheter till större förtrogenheter

Digital evidence Av LawCN88 [CC]

BÄDDA IN!

med människor på helt andra platser än med de vi har i vår direkta omgivning. De abstrakta systemen möjliggör också att vi som exempel kan hämta ut pengar i bankomater, boka hotell och resa med flyg kors och tvärs över jorden. Systemen både bidrar till, och hjälper oss att hantera den ökande digitala informationsmängden.

Giddens resonemang har bärighet för hur vi kan tänka om det digitala biblioteket. De abstrakta systemen verkar under förutsättning att vi känner *tillit* inför deras funktionalitet. Vi behöver inte ha kännedom om hur systemen fungerar, bara vetskap om att de fungerar. Förutsättningen för denna vetskap är att det finns punkter för

åter-inbäddning. Det innebär platser där de abstrakta systemen kan få ett "mänskligt ansikte", platser där brukare kan möta representanter för systemet och ställa frågor och få svar. Platser där vår tillit till systemet kan få näring och stärkas. Det är särskilt viktigt i de fall systemet krånglar eller när vi inte förstår hur vi ska använda dess funktioner.

Det är till syvende och sist en fråga om förtroende. Oavsett hur vi utformar det digitala biblioteket, vilka informationsmängder som hanteras av bibliotekets databaser och nätverk

eller hur gränssnitt, sökportaler och

annat utformas så kommer det vara fortsatt nödvändigt att sådana abstrakta och komplexa system också följs av mänsklig kontaktyta.

Detta påkallar i sin tur ett fortsatt behov av kvalificerade bibliotekari-er, informatörer, pedagoger som kan lotsa brukare rätt i flödet av digitala medier och information. Vi behöver inte rädas utvecklingen mot det digitala biblioteket – men se till att bädda in.

Mikael Reberg

C-BY-SA-3.0], via Wikimedia Commons

SOME RIGHTS RESERVED

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.